

fòrum

Joan Queralt

“ La política és un marc de convencions i pactes.
Els problemes sorgeixen quan el pacte
o s’ha esgotat o, directament, no s’ha fet”

Una conversa amb Ester Capella

Coneixen bé el sistema jurídic. L'han estudiat, analitzat, aplicat i interpretat. Ester Capella (1963) és advocada i, actualment, consellera de Justícia de la Generalitat de Catalunya. I Joan Queralt (1951) és doctor en Dret i professor a la Universitat de Barcelona. En aquesta conversa reflexionen sobre la complicada relació entre democràcia i legalitat, i com aquesta relació travessa el conflicte Catalunya/Espanya. Què entenem per constitucionalisme? Quines diferències hi ha entre legalitat i constitucionalitat? Com condiciona la política determinades decisions jurídiques? Per què un conflicte polític s'ha acabat traslladant als tribunals? Aquestes i altres qüestions són desgranades i explicades amb la claredat i pedagogia que els caracteritza. Tot esbossant, també, les oportunitats que genera el moviment independentista com a procés polític, cívic i democratitzador.

Magda Gregori > Què és el constitucionalisme?

Joan Queralt > És el que està definit a la Constitució. Però el text constitucional es modula en funció del temps en el qual viu.

Ester Capella > I és un text interpretable sempre que hi hagi voluntat política. Per exemple, a l'Estat espanyol es va modificar el matrimoni per garantir els drets civils de les persones del mateix sexe. No va ser necessari modificar la Constitució, només es va fer una interpretació diferent de la que s'havia fet quan es va escriure. O el servei militar, que era una prestació obligatòria contemplada a la Constitució. Però, en un moment determinat, les costures van ser flexibles a aquest canvi. Només cal una interpretació generosa per veure si es pot encabir una voluntat política. I això en alguns moments de la història de la Constitució espanyola ha estat possible. També se cedeix sobirania quan l'Estat espanyol s'incorpora a la UE.

Joan Queralt > Però ara hi ha una classe política que pretén resoldre els conflictes en clau judicial. No, el que cal és ambició política!

Magda Gregori > Per tant, constitucionalisme s'hauria de definir com l'adaptació del text constitucional a un moment i unes necessitats?

Ester Capella > El constitucionalisme és un marc general del qual es dota una societat per garantir els principis bàsics de funcionament d'un sistema democràtic. I les constitucions el que fan és donar continuïtat al sistema democràtic adaptant-lo en cada moment a la realitat que et toca viure.

Joan Queralt > Per exemple, la Constitució espanyola esmenta només una vegada la informàtica. Ara, l'electrònica, el *big data*, són el nostre dia a dia. De fet, els sociòlegs i els filòsofs parlen d'una societat en què els subjectes són les nostres dades. I el dret a la intimitat és essencial. Però que no en parli la Constitució no és un problema, els texts constitucionals han de ser curts. L'espanyola és extremadament llarga.

Magda Gregori > Curts? Per què?

Joan Queralt > Perquè s'ha de deixar espai a la interpretació i la resta ho regularem a través de lleis. Però

Queralt > El judici contra els líders de l'U d'Octubre va ser d'una impotència absoluta. Però el judici no s'aguanta, la sentència és dolentíssima

compte, perquè les lleis poden limitar drets contemplats a la Constitució, com la llei Mordassa, que limita seriosament el dret a la protesta. Al final de la legislatura de Mariano Rajoy.

Ester Capella > I el dret a la protesta existeix, és un dret fonamental.

Magda Gregori > Sempre apareixen opinions dissidents. Però, qui acaba prenent l'última decisió són jutges de tradició conservadora?

Joan Queralt > Perquè tampoc s'ha cuidat qui ha de ser l'últim guardià del sistema.

Ester Capella > Per exemple, la presó provisional a molts indrets del món no té les limitacions que hi ha a l'Estat espanyol. Perquè la presó provisional és una anticipació de la condemna. I el Tribunal Constitucional s'ha anat convertint en el guardià de les essències, del dogma que han construït a la Constitució. Al final de la legislatura de Rajoy es van modificar una sèrie de lleis de forma ràpida com la que estableix la competència del TC i li dona funcions jurisdiccionals. Per mi és inaudit. I això li fa perdre el valor d'interpret suprem

de la Constitució, des del punt de vista de l'aixopluc en els paràmetres democràtics i l'exercici en plenitud dels drets.

Joan Queralt > Aquesta funció no la té cap Tribunal Constitucional del món. Cap!

Magda Gregori > Per què s'ha produït aquesta delegació de funcions? Ha desaparegut la separació de poders que fonamenta l'estat de dret?

Ester Capella > Això ho explica molt bé el Joan Tardà quan parla de «la confusió de poders». Hi ha d'haver separació de poders, però en aquests moments hi ha una permanent confusió de poders.

Magda Gregori > Per tant, no és un problema polític?

Joan Queralt > És que no crec que siguin diferents, formen part del sistema! Millor dit, són el mateix sistema. I l'única política que saben fer és de *Boletín Oficial del Estado*, d'oficialisme.

Ester Capella > A Madrid han aplicat un moviment recentralitzador que

va fins al detall. Volen descapitalitzar les administracions locals de la capacitat de fer política. Ells volen simples buròcrates que es dediquin a gestionar.

Joan Queralt > I apliquen una repressió absolutament barroera. El judici contra els líders de l'U d'Octubre va ser d'una impotència absoluta. Tenen poder. Però el judici no s'aguanta, la sentència és dolentíssima, dit per tothom. M'esperava uns argumentes jurídics i fàctics més sòlids, però no hi són. I això desfà l'Estat!

Ester Capella > Per reaccionar a una qüestió política han hagut de substituir tot el sistema. I això vol dir que podreu les institucions. Tothom ha pogut comprovar en primera persona que aquí el Govern i la gent va acabar muntant un referèndum, una gran acció col·lectiva per poder votar. I les institucions espanyoles, encapçalades pel govern, van dir: no es votarà, no hi haurà un referèndum... Per tant, l'única manera que tenien de reaccionar per tapar tot això és atonyinant la gent. Això és la repressió. L'Estat espanyol té una incapacitat històrica perquè en

essència no s'ha modernitzat. Les institucions de l'Estat espanyol, que han de controlar la legalitat, només saben reaccionar a cop de porra.

Magda Gregori > La Constitució reconeix que l'Estat espanyol és un estat social i de dret.

Ester Capella > Social, democràtic i de dret. Però, què vol dir un «Estat»?

Joan Queralt > La Unió Soviètica era un Estat. La Xina és un Estat.

Magda Gregori > S'ha carregat la premissa «de dret»?

Joan Queralt > Sí, clar! I democràtic! I social! S'ho ha carregat tot!

Magda Gregori > Podem dir que l'Estat espanyol no és un Estat de dret?

Joan Queralt > Crec que és un Estat de normes i, de tant en tant, s'encén la llum de l'Estat de dret. Perquè la cúpula judicial i la política-administrativa està segrestada per unes idees.

Ester Capella > I hi ha deslleialtat institucional. Resulta que quan nosaltres incomplim una norma ens cau tot el pes de la llei i la interpretació d'aquesta d'una forma totalment diferent a com fins ara estava previst. Però, en canvi, quan l'Estat incompleix de forma sistemàtica les seves obligacions i les sentències del TC no passa res, com amb la Llei de la dependència. Quan vaig ser

Capella > L'Estat espanyol s'ha defensat pervertint l'Estat de dret. I carregant-se les seves pròpies institucions

senadora i diputada a Madrid sempre deia el mateix: «Vostès tot el dia ens diuen que hem de complir la llei. Hi estic d'acord! Però la llei l'ha de complir tothom».

Joan Queralt > L'amo no!

Magda Gregori > Si és un Estat de lleis, dins del marc constitucional actual es pot fer una consulta?

Ester Capella > Entenc que sí.

Joan Queralt > Crec que sí. I no ho dic jo, ho va dir el vicepresident del TC i president del Consell d'Estat, Francisco Rubio Llorente. Que és —era— un senyor d'un poble de Badajoz. No és sospitós de ser un perillós «separatista». I ho ha dit també el Tribunal Suprem de Canadà pel cas de Quebec. I ho ha dit el Regne Unit. Les societats es regeixen per les lleis, i aquestes són complexes. Però hi ha vegades que davant una manifestació, un sentiment permanent profund d'una àmplia capa de la societat, no ha de prevaldre el principi jurídic sinó el democràtic.

Ester Capella > La constitució espanyola preveu la possibilitat que es facin consultes. I hi va haver

una delegació del Parlament de Catalunya al Congrés de Diputats que va demanar que se'ls transferís la competència per convocar una consulta. I ja no demanaven vinculant, perquè al final, el que ho fa vinculant és el que la gent decideix. Per tant, això ja es va intentar i no hi va haver voluntat política. No es va tolerar ni el debat parlamentari. Però això és un tema de voluntat política! Perquè al final, les lleis, les fem els homes i les dones. I les lleis es poden canviar i s'interpreten a diari. Perquè el jutge quan ha d'aplicar una sentència ha d'interpretar la norma en la realitat social en què l'ha d'aplicar. Perquè la societat canvia cada dia. I el dret neix mort. Aquesta és la màxima. Per tant, la interpretació és sempre a favor de l'exercici dels drets. Què ha de prevaldre? Doncs entenc que el principi democràtic, la voluntat d'entendre que, efectivament, hi ha una realitat que s'ha de poder contemplar dins del marc normatiu en el qual estem. La ciutadania de Catalunya el que vol fer és votar: decidir sobre el seu futur. I aquells que defensem que Catalunya ha de ser independent podem guanyar o perdre.

Magda Gregori > És un problema de sobirania? De qui vota? Els catalans o tots els espanyols?

Joan Queralt > Qui ha votat al Regne Unit? Això és una trampa. El Brexit no l'hem votat nosaltres, l'han votat els anglesos. Jo no puc dir als anglesos: «No podeu marxar». Que hi hagi o hagi hagut un sentiment de pertinença, de passat o de projecte en comú, no legitima que no es deixi ni marxar ni tan sols expressar-se als que ja no experimenten aquest lligam. Perquè és un sentiment o perquè tenim projectes i factures pendents.

Magda Gregori > El moviment independentista ha acabat derivant en una batalla jurídica més que política?

Ester Capella > Hi ha hagut una clara voluntat de judicialitzar el conflicte. L'única manera de paraitzar un moviment polític democratitzador és buscar quin encaix té en el Codi Penal i el delictes de referèndum va ser despenalitzat. Doncs, què fa l'Estat com a resposta a l'organització del referèndum de l'U d'Octubre? No se li acut una altra cosa que activar el ministeri públic, el fiscal, perquè interposi una querella. Han

prostituint les normes i han canviat el nostre sistema. L'Estat espanyol s'ha defensat pervertint l'Estat de dret. I carregant-se les seves pròpies institucions. És a dir, si tu feies A, la conseqüència era B. Però ara la conseqüència és A+B+C+n —o no.

Joan Queralt > El sistema jurídic espanyol s'ha esbudellat. Però ara tens un 80% de gent a Catalunya que vol votar, vol decidir. Hem passat del debat, lògic en una societat democràtica, entre catalans a un conflicte polític, patologia d'un sistema poc democràtic, entre l'Estat i Catalunya. I que, per tant, requereix una solució política de govern a govern. I un reconeixement de la bilateralitat. I l'ordenament jurídic i la Constitució s'ha d'interpretar d'acord amb els tractats i convenis internacionals. L'Estat espanyol diu: «L'autodeterminació no està contemplada a la Constitució i no és possible en el segle XXI perquè ja no estem en processos de descolonització». Fals! El que no pot ser és que el dret no estigui al servei del ciutadà. S'ha de garantir que la ciutadania pugui exercir els seus drets amb plenitud. No que es limiti la capacitat de l'exercici del dret.

Ester Capella > No som súbdits, sinó ciutadans que volem exercir els nostres drets. I les normes ho han de garantir. Hem d'establir mecanismes per solucionar el conflicte. No per generar-ne un de més gros. Nosaltres defensem el dret a decidir. Perquè hi ha un principi democràtic que diu que la ciutadania hi té dret

Magda Gregori > I què és la desobediència política, dins d'aquest marc constitucional espanyol?

Joan Queralt > És manifestar la teva dissidència. Dir: «No estic d'acord amb això». La política la fan la ciutadania i les institucions. Al final, és un marc de convencions i pactes. Ara bé, quan el pacte o s'ha esgotat o, directament, no s'ha fet naixen de forma, per a alguns, inesperada una allau de problemes que la no resolució multiplica.

Magda Gregori > Però només l'exerceixen els governants?

Joan Queralt > No, i els ciutadans també. Amb les eleccions. Tu necessites una majoria, si no, no ets capaç d'avançar. L'Estat espanyol el que vol és guanyar a tot preu. I això no és política.

Capella > Representem una ciutadania mobilitzada permanentment perquè volem transformar les estructures existents, les quals no donen respostes a les necessitats de la gent

Ester Capella > L'U d'Octubre es posa en funcionament un sistema per poder decidir i això no és cap delictes.

Joan Queralt > I aquesta decisió és conseqüència d'un no-pacte.

Ester Capella > Quan algú es carrega les regles del joc o les fa variar, perquè ja no accepta el que la ciutadania ha votat, és molt difícil dir on estan els límits i el pacte. I quan tu ja no dones marge per al pacte, només ubiques la gent en la capacitat d'organitzar-se per tal de fer allò que s'ha votat. I, en aquest cas, es va organitzar a través del Govern, conjuntament amb la ciutadania, un referèndum. I després hi ha un altre element: la resposta de l'Estat. Interpretar la Constitució d'una forma diferent al que el propi text preveia. Per exemple, amb l'aplicació de l'article 155. Diuen que incomplim la llei, però ells ho fan reiteradament. Ens tracten com a súbdits. En canvi, nosaltres, al final, exercim com a ciutadans. I què vol dir ser ciutadà? Tenir uns drets i unes obligacions. Però, ara tenim moltes obligacions i cap dret.

Magda Gregori > I la desobediència civil què és?

Joan Queralt > És una resposta merament ciutadana. Organitzada i no-violenta. És un enfrontament al sistema. Que pot comportar riscos penals, això també s'ha de dir. Que s'utilitza quan ja no hi ha cap alternativa, cap possibilitat de diàleg, ni capacitat de canviar les coses pels canals establerts.

Ester Capella > Tots tenim clar que hem d'utilitzar els canals que sabem que serveixen per canviar les coses. Quan aquests ja no responen és evident que hem de buscar-ne d'altres que ens permetin arribar allà on volem anar. I els ciutadans poden organitzar-se a través de la desobediència civil. Què vol dir? Doncs fer tot allò que calgui i sigui necessari. Hi ha gent que diu: nosaltres només ens mourem pels canals cívics, pacífics, democràtics i noviolents..

Magda Gregori > Sempre ha de ser una acció col·lectiva?

Ester Capella > Pot ser individual, però té força quan és un col·lectiu nombrós. Jo crec que quan diem

**Queralt > Catalunya se sent nació i se sent estat.
Si no, no tindriem aquesta pulsio permanent,
ni aquesta voluntat i vocació d'autogovernar-nos**

«hem de fer el referèndum inevitable» és perquè ens hem manifestat de forma constant i democràtica i, alhora, hem estat capaços de condicionar la política de l'Estat a través d'una voluntat clara i determinant.

Joan Queralt > I, aquí, la societat civil és molt important. La societat respon. En canvi, les institucions socials clàssiques perden.

Ester Capella > Els catalans hem fet un salt qualitatiu i d'apoderament ciutadà molt important. Hem mostrat que som capaços d'avançar políticament cap a l'objectiu i, mentrestant, donar resposta a les necessitats diàries de la gent. El moviment independentista té el valor de la democratització de baix a dalt. Representem una ciutadania mobilitzada permanentment perquè volem transformar les estructures existents, les quals no donen respostes a les necessitats de la gent.

Joan Queralt > És un moviment cívic, democràtic. I l'unionisme no té una resposta a l'alçada. Catalunya se sent nació i se sent estat. Si no, no tindriem aquesta pulsio permanent, ni aquesta voluntat i vocació

d'autogovernar-nos. I pensem que nosaltres, organitzant-nos, podríem redistribuir millor el que tenim. La desafecció política sempre és un problema. Quan el sistema no dona resposta, apareixen els populismes.

Ester Capella > Volem una política més participativa, que escolta a la gent, que és transparent. El que passa als parlaments i als governs s'ha de consultar a la ciutadania. El que ha passat a Catalunya, i no ha acabat, és una revolució democràtica. Estan canviant els paradigmes. Les normes han de donar cobertura al que la ciutadania espera. I redistribuir permanentment. ■